

Sygn. akt: III AUa 999/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Padarewska - Hajn

Sędziowie: SSA Jacek Zajączkowski (spr.)

del. SSO Henryka Stawiana

Protokolant: st. sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2014 r. w Łodzi

sprawy **A. C.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 30 kwietnia 2013 r., sygn. akt: VIII U 448/13;

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz A. C. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.**

Sygn. akt III AUa 999/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 grudnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił A. C. prawa do emerytury na tej podstawie, że wnioskodawca nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie zaliczono wnioskodawcy okresów pracy od 1 grudnia 1975 r. do 31 października 1977 r. i od 1 stycznia 1978 r. do 31 października 1979 r. na stanowisku inżyniera budowy, od 9 stycznia 1981 r. do 10 listopada 1982 r. jako starszego inżyniera budowy oraz od 1 listopada 1979 r. do 8 stycznia 1981 r. na stanowisku technologa, gdyż w przedłożonej dokumentacji źródłowej brak jest informacji, że powyższe prace były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a także, że wypłacany był dodatek za pracę w warunkach szkodliwych, nadto powyższe stanowiska nie znajdują się w zarządzeniu Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych. Organ rentowy nie zaliczył do okresów pracy w warunkach szczególnych także okresów zatrudnienia od 1 listopada 1977 r. do 31 grudnia 1977 r. na stanowisku kierownika zespołu, od 1 grudnia 1982 r. do 4 września 1985 r. oraz od 1 stycznia 1986 r. do 31 stycznia 1988 r. na stanowisku kierownika robót, od 5 września 1985 r. do 31 grudnia 1985 r. i od 1 lutego 1988 r. do 31 grudnia 1992 r. na stanowisku kierownika budowy

oraz w okresie od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. jako kierownik rejonu robót, gdyż pracownicy wyższego szczebla kierowniczego mają wydzielone pomieszczenia do pracy, a zakres obowiązków daleko wykracza poza osobiste dozоровanie, czy kontrolę robotniczych stanowisk pracy, np. czynności o charakterze administracyjno-biurowym.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. C. wniósł o jej zmianę i przyznanie emerytury.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem z 30 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w punkcie pierwszym zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. i przyznał A. C. prawo do emerytury od dnia 24 października 2012 r., w punkcie drugim zasądził od ZUS na rzecz A. C. kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wydając zaskarżony wyrok sąd pierwszej instancji za podstawę orzeczenia przyjął następujące ustalenia faktyczne:

A. C. urodził się w dniu (...), z wykształcenia jest inżynierem elektrykiem. W dniu 23 października 2012 r. wnioskodawca złożył wniosek o emeryturę.

W okresie od 1 grudnia 1975 r. do 30 czerwca 2003 r. wnioskodawca był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) Spółka Akcyjna Oddział (...). W powyższym okresie ubezpieczony wykonywał pracę na stanowiskach: inżynier budowy, technolog, kierownik robót, kierownik budowy oraz kierownik rejonu robót.

W okresie od 1 grudnia 1975 r. do 1 grudnia 1978 r. wnioskodawca, na podstawie umowy o pracę, w pełnym wymiarze godzin pracował na stanowisku inżyniera budowy. Praca ubezpieczonego na stanowisku inżyniera budowy polegała na sprawowaniu dozoru technicznego przy instalacjach elektroenergetycznych wysokiego, średniego i niskiego napięcia, wykonywanego w ramach określonego zadania inwestycyjnego. Ubezpieczony analizował prace wykonywane przez pracowników przedsiębiorstwa i podwykonawców oraz sprawdzał zgodność prac z dokumentacją techniczną. W przypadku kolizji instalacji elektrycznej z innymi instalacjami odwołujący się podejmował działania mające na celu rozwiązanie problemu. Sprawował dozór nad pracami wykonywanymi przez elektromonterów instalacji elektrycznych, kablowych, instalacji i urządzeń elektroenergetycznych. Pełniąc obowiązki inżyniera wnioskodawca sprawował bezpośredni dozór nad pracami wykonywanymi przez elektromonterów instalacji elektrycznych, kablowych, instalacji i urządzeń elektroenergetycznych, nad wszystkimi podległymi pracownikami, zarówno nad tymi zajmującymi się instalacjami niskiego napięcia jak i instalacjami 220 KV.

Na placu budowy do swojej dyspozycji pracownicy mieli baraki. Wnioskodawca jako członek kadry technicznej posiadał w nich wydzielone pomieszczenie. Ubezpieczony nie sporządzał raportów i sprawozdań z przeprowadzanego odbioru formalnego. W zakresie obowiązków wnioskodawcy, na stanowisku inżyniera budowy, było dokonywanie weryfikacji dokumentacji związanej z określoną budową oraz odbiorem technicznym. Po zakończeniu robót wnioskodawca składał inwestorowi świadectwa końcowe oraz dokumentację podwykonawczą. Sprawował dozór nad pracami wykonywanymi przez elektromonterów instalacji elektrycznych, kablowych, instalacji i urządzeń elektroenergetycznych.

W okresie od 9 stycznia 1981 r. do 10 listopada 1982 r. wnioskodawca zawarł umowę o pracę z Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...), na podstawie której pracował w pełnym wymiarze czasu na stanowisku starszego inżyniera budowy. Sprawował dozór nad pracami wykonywanymi przez elektromonterów instalacji elektrycznych, kablowych, instalacji i urządzeń elektroenergetycznych.

W okresie od 1 listopada 1977 r. do 31 grudnia 1977 r. wnioskodawca pracował na stanowisku kierownika zespołu w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...). Kierownikiem zespołu wnioskodawca został z uwagi na pilne terminy realizacji inwestycji. W powyższym okresie odwołujący się wchodził w skład zespołu kontrolno pomiarowego urządzeń elektrycznych. Jego zadaniem było sprawdzanie oraz uruchomienie instalacji zamontowanych przez pracodawcę. Sprawował dozór nad pracami wykonywanymi przez elektromonterów instalacji elektrycznych, kablowych, instalacji i urządzeń elektroenergetycznych. Wnioskodawca osobiście wykonywał próby napięciowe kabli

i rozdzielnie średniego napięcia oraz wykonywał próby instalacji funkcjonalnych średniego i wysokiego napięcia, w ten sposób sprawował kontrolę jakości produkcji i usług- w zakresie usług świadczonych przez zakład pracy.

W okresach od 1 grudnia 1982 r. do 4 września 1985 r. oraz od 1 stycznia 1986 r. do 31 stycznia 1988 r. wnioskodawca pracował na stanowisku kierownika robót w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...).

W okresach od 5 września 1985 r. do 31 grudnia 1985 r. oraz od 1 lutego 1988 r. do 31 grudnia 1992 r. wnioskodawcy powierzono stanowisko kierownika budowy, w w/w przedsiębiorstwie. Kierownik budowy nadzorował pracę monterów i elektromonterów. Wnioskodawca organizował plan pracy oraz pokazywał co w danym dniu nadzorowanie przez niego pracownicy powinni wykonać. Następnie sprawdzał sposób wykonania przez pracowników zleconych im zadań. Ponadto ubezpieczony odpowiadał o zaopatrzenie pracowników w niezbędne materiały, tj. kable, przewody i osprzęt oraz ewidencjonował czas pracy w celu obliczenia miesięcznego wynagrodzenia nadzorowanych pracowników. Wnioskodawca sprawował kontrolę jakości produkcji i usług w zakresie usług świadczonych przez zakład pracy .

Zakresy obowiązków kierownika budowy oraz kierownika robót były tożsame, z wyjątkiem tego, że kierownik budowy odpowiadał za większą ilość pracowników oraz zadań. Pracując na stanowiskach inżyniera budowy, kierownika zespołu starszego inżyniera oraz kierownika budowy, wnioskodawca wykonywał prace o charakterze administracyjnym w niewielkim zakresie. Powyższe prace odwołujący się wykonywał w biurze na placu budowy.

W czasie pracy na budowie wnioskodawca nadzorował pracę od 5 do 80 osób. Codziennie był na placu budowy, często pracował po godzinach, również w nocy. Na placu budowy wnioskodawca pełnił również obowiązki mistrza. Inżynier nadzorował pracę kilku brygad, natomiast kierownik budowy około 150 osób. Jako kierownik budowy wnioskodawca pełnił te same obowiązki co inżynier budowy, tj. kontrolował przebieg realizacji inwestycji, prawidłowość zastosowanych technologii, prawidłowość wykonania rozwiązań nietypowych kolizji międzybranżowych, kontrolował jakość zastosowanych materiałów użytych do prac oraz zajmował się nadzorowaniem procedury BHP i stosowaniem przez pracowników właściwych ochron osobistych. Kierownik budowy interesował się wykonaniem pracy w danym momencie. Nadzorował prace elektromonterów oraz składał raporty i sprawozdania. Zadaniem kierownika budowy było obliczenie ile materiału będzie potrzebne do wykonania konkretnej inwestycji oraz zajmował się kontaktem z Zakładem (...). Na stanowisku kierownika budowy potrzebne były uprawnienia wykonawcze umożliwiające wpis w dziennik umowy. Ponadto wnioskodawca nadzorował przestrzeganie przez pracowników przepisów BHP , kontrolował wykorzystywane narzędzia oraz podejmował decyzję od dopuszczenia pracownika do robót w warunkach szczególnego zagrożenia.

Od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. odwołujący się pracował w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...) na stanowisku kierownika rejonu robót. Będąc zatrudnionym na stanowisku kierownika rejonu robót wnioskodawca odpowiadał za prace wykonywane na kilku budowach jednocześnie oraz terminowość ich realizacji. Ponadto ubezpieczony brał udział w odbiorach częściowych jak i końcowych zarówno instalacji, jak i całych obiektów. Będąc kierownikiem rejonu robót skarżący więcej czasu poświęcał na czynności administracyjne, prace te zajmowały jednak maksymalnie do 3 godzin dziennie. Na powyższym stanowisku ubezpieczony opiniował podania i wnioskował o przyjęcie pracowników. Odwołujący się zwracał również ustne uwagi lub wnioskował o kary dyscyplinarne, podpisywał podania o urlopy okolicznościowe oraz udzielał informacji służbom księgowym, odnośnie kosztów i sprzedaży. Wnioskodawca nie sporządzał raportów obecności podległych pracowników, robili to brygadziści. Jako kierownik rejonu robót wnioskodawca posiadał uprawnienia do podpisywania protokołu odbioru robót, udzielał wyjaśnień technicznych oraz tłumaczył wątpliwości.

Pracując na stanowisku inżyniera budowy ubezpieczony podlegał kierownikowi budowy, a gdy był kierownikiem budowy jego zwierzchnikiem był kierownik rejonu, i to oni pełnili bezpośredni nadzór nad wnioskodawcą w kwestionowanych przez organ rentowy okresach.

Stanowiska, na których wnioskodawca zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...), różnią się jedynie ilością nadzorowanych pracowników. Początkowo jest to kilka osób, natomiast w

końcowej fazie od 80 do 150 osób. Wielkość brygady zależała od typu wykonywanych prac. W skład brygady wchodziło od 7 do 10 osób, na jej czele stał kierownik grupy.

Praca wnioskodawcy związana była z jego ciągłą obecnością na placu budowy. Wnioskodawca nie sprawował nadzoru inwestorskiego. Wykonywane przez wnioskodawcę czynności różniły się jedynie zakresem odpowiedzialności formalnej. Brygadzysta był monterem, nie był pracownikiem nadzoru.

Czynności administracyjne, polegające m.in. na sprawdzaniu dokumentacji, wykonywano w pakamerze znajdującej się na placu budowy. Na budowach było błoto, brak zaplecza socjalnego. Przedsiębiorstwo nie zatrudniało mistrzów, ich obowiązki pełnili inżynier budowy oraz kierownik. Prace biurowe zajmowały 7-8% czasu pracy i były wykonywane na placu budowy.

Od 2003 r. do 2013 r. wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą. Wnioskodawca udokumentował ogólny staż pracy w wymiarze 28 lat i 14 dni.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonego za zasadne. Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy przywołał przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i § 3 i 4 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przywołał także wymienioną w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lipca 1987 r., w pkt 1 poz. 24 działu XIV pracę: kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno - techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, jest pracą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Okręgowy podkreślił, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje na to, że wnioskodawca na wszystkich objętych sporem stanowiskach pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, nadzorując pracowników zajmujących stanowiska wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w dziale II, pod poz. 1, tj. prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych. W kwestionowanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych okresach ubezpieczony pracował w tych samych warunkach co pracownicy fizyczni, przez co był narażony na te same niebezpieczeństwa. Zakres obowiązków wnioskodawcy na tych stanowiskach był niemal identyczny, różnił się jedynie zakresem odpowiedzialności formalnej oraz liczbą nadzorowanych przez skarżącego pracowników. Sąd Okręgowy podkreślił, że wykonywane przez wnioskodawcę czynności niezwiązane ściśle z nadzorem, tj. czynności o charakterze administracyjnym zajmowały jedynie część czasu pracy wnioskodawcy, oraz że były one wykonywane bezpośrednio na placu budowy. Wykonywane przez wnioskodawcę czynności biurowe, do których zaliczało się m.in. zaopatrywanie pracowników w niezbędne do wykonywania prac materiały, wnioskowanie o przyznanie kary dyscyplinarnej, podpisywanie podań o urlopy okolicznościowe oraz udzielanie informacji służbom księgowym, odnośnie kosztów i sprzedaży należy uznać za stanowiące niezbędny element wykonywanego dozoru inżynieryjno - technicznego. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że A. C. wykazał ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach do dnia 31 grudnia 1998 r., jak również spełnił wszystkie pozostałe przesłanki uprawniające go do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył apelacją organ rentowy zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez przyznanie prawa do emerytury pomimo nie udokumentowania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach;

- naruszenie prawa procesowego wskutek przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów, w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. bez wyjaśnienia wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i oparciu rozstrzygnięcia na błędnych ustaleniach faktycznych.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 6 grudnia 2012 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że Sąd Okręgowy pominął dokumentację osobową, z której w sposób jednoznaczny wynika, że obowiązki wnioskodawcy wykraczały poza bezpośredni dozór inżynieryjno – techniczny. Wskazał, że jak wynika z załączonej do akt osobowych Karty Obowiązków, Uprawnień i Odpowiedzialności Kierownika (...) (...) (karta 141 akt), Kierownika Budowy (karta 65 akt), Kierownika Robót (karta 65 akt) i Inżyniera – Starszego Inżyniera (karta 15 akt) wnioskodawca nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czynności związanych z dozorem inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace zaliczane do prac w szczególnych warunkach. Zakres czynności wnioskodawcy z całą pewnością wykraczał poza dozór inżynieryjno techniczny, o którym mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wnioskodawca pełniąc samodzielne funkcje na budowie, a w szczególności będąc zatrudnionym na stanowisku kierownika budowy, kierownika rejonu robót oraz kierownika robót, dbał o organizację funkcjonowania całej budowy. Z wyjaśnień zaś samego wnioskodawcy złożonych w trakcie rozprawy a znajdujących się w protokole wynika, że czynności administracyjne zajmowały do 3 godzin dziennie na stanowiska kierownika budowy, kierownika rejonu robót. Organ rentowy powołał się na utrwalone orzecznictwo sądów powszechnych, zgodnie z którym czynności ogólnie pojętego nadzoru, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., to te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, a jak wynika z zeznań świadków słuchanych w sprawie taki nadzór sprawowali brygadziści, którzy byli cały czas obecni przy pracy pracowników i stanowili - jak to ujął świadek M. - etap pośredni między kierownikiem a pracownikiem. Organ rentowy zaznaczył także, że pojęcia dozoru inżynieryjno – technicznego wskazanego w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. nie można utożsamiać z nadzorem budowlanym wskazanym w przepisach prawa budowlanego, gdyż są to pojęcia odmienne. Zdaniem organu rentowego prace wykonywane przez wnioskodawcę mogą zostać uznane za prace wymienione w nieobowiązującym już wykazie C stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., a dokładnie jako prace z Działu III pozycja 6 i 8.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony, za pośrednictwem pełnomocnika, wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem zawarte w niej zarzuty nie są trafne.

W rozpoznawanej sprawie spór ogniskował się wokół jednej kwestii, a mianowicie czy praca wykonywana przez wnioskodawcę A. C. na stanowiskach inżyniera budowy, starszego inżyniera budowy i technologa oraz kierowniczych stanowiskach - kierownika zespołu, kierownika robót, kierownika budowy i kierownik rejonu robót w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) S.A. Oddział (...) w okresach od 1 grudnia 1975 r. do 31 października 1979 r. i od 9 stycznia 1981 r. do 31 grudnia 1998 r. (z wyłączeniem urlopu bezpłatnego w czasie od 11 do 30 listopada 1982 r.) była pracą świadczoną stale i w pełnym wymiarze czasu w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 z późn. zm.), a w konsekwencji czy wnioskodawca spełnił warunki uprawniające go do emerytury w obniżonym wieku w trybie art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.).

Ustęp 2 przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Na podstawie ust. 4 wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Rozporządzenie to wymienia enumeratywnie rodzaje wykonywanych prac, które uznawane są za pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Paragraf 2 cytowanego rozporządzenia stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Na podstawie § 4 ust. 1 rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne oraz wywody prawne Sądu pierwszej instancji, w wyniku których Sąd ten przyjął, iż sporne zatrudnienie wnioskodawcy w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym (...) było zatrudnieniem wykonywanym stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach.

Bezpodstawnie są zarzuty apelacji kwestionujące prawidłowość ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji. Z ustaleń tych wynika, że w objętych sporem okresach czasu wnioskodawca kolejno zajmował następujące stanowiska: od 1 grudnia 1975 r. do 31 października 1977 r. inżyniera budowy, od 1 listopada 1977 r. do 31 grudnia 1977 r. kierownika zespołu, od 9 stycznia 1981 r. do 10 listopada 1982 r. starszego inżyniera budowy, od 1 grudnia 1982 r. do 4 września 1985 r. kierownika robót, od 5 września 1985 r. do 31 grudnia 1985 r. kierownika budowy, od 1 stycznia 1986 r. do 31 stycznia 1988 r. kierownika robót, od 1 lutego 1988 r. do 31 grudnia 1992 r. kierownika budowy i od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. kierownika rejonu robót. Ustalenia te wynikają z dostępnych w sprawie dokumentów pracowniczych, w tym w szczególności ze świadectwa pracy z dnia 30 czerwca 2003 r., w którym poświadczono, że w okresie od 1 grudnia 1975 r. do 31 października 1979 r. i od 9 stycznia 1981 r. do 31 grudnia 1998 r. wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach, oraz szczegółowo przeanalizowanych przez Sąd pierwszej instancji umów o pracę i angaży. Ponadto Sąd pierwszej instancji dopuścił zeznania świadków, którzy szczegółowo opisali charakter pracy wnioskodawcy w spornym okresie i zakres jego obowiązków pracowniczych. Świadkowie zgodnie potwierdzili fakt wykonywania przez wnioskodawcę pracy na wyżej wymienionych stanowiskach. Z zeznań tych wynika, że zajmowane przez wnioskodawcę stanowiska zasadniczo różniły się ilością podległych pracowników, która w początkowym okresie pracy na stanowisku inżyniera budowy wynosiła kilka osób a w dalszym okresie pracy, na stanowiskach kierowniczych, od 80 do 150 osób, oraz zakresem odpowiedzialności. Świadkowie potwierdzili, że w czasie pracy wnioskodawca bez przerwy przebywał na budowie z pracownikami i bezpośrednio nadzorował wykonywane przez nich wszystkie prace. Wnioskodawcy podlegali elektromonterzy wykonujący prace przy instalacjach elektroenergetycznych, niskiego, średniego i wysokiego napięcia. Zeznania świadków potwierdziły także, że w zakresie obowiązków wnioskodawcy były czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowaniem dozoru inżyniersko-technicznego, do których należała weryfikacja dokumentacji związanej z wykonaniem określonych robót, sprawdzenie zgodności wykonanych prac z dokumentacją. Wykonaniem tych prac wnioskodawca zajmował się bezpośrednio na budowie, w pomieszczeniu znajdującej się na placu budowy, tej samej z której korzystali także elektromonterzy. Czas pracy jaki wnioskodawca poświęcał na prace biurowe nie był identyczny - zależał od okresu i zajmowanego stanowiska. Z zeznań wnioskodawcy wynika, że na czynności administracyjne najwięcej czasu poświęcał na zajmowanym w ostatnim czasie stanowisku kierownika rejonu robót, przy czym raz na prace te mógł poświęcić do 3 godzin dziennie, innym razem pracami takimi nie zajmował się wcale. Jako inżynier budowy, kierownik zespołu, starszy inżynier budowy, kierownika robót i kierownik budowy czynnościami administracyjnymi zajmował się w znacznie mniejszym zakresie, nie więcej nie

godzinę dziennie. Potwierdzono przy tym, że swoje obowiązki wnioskodawca wykonywał nie tylko w godzinach pracy, ale również poza normatywnym wymiarem czasu pracy.

Biorąc pod uwagę materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie należało mieć na uwadze, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy - rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., sygn. I PK 194/2008, opubl. OSNP 2010/23-24 poz. 281, LEX nr 653420). Nie ma wobec tego racji apelujący, że zawarte w dokumentacji osobowej zakresy czynności na stanowiskach inżyniera - starszego inżyniera, kierownika budowy, kierownika robót i kierownika rejonu robót, z których wynika, że wnioskodawca zobowiązany był do realizacji czynności biurowo - administracyjnych, w świetle zeznań przesłuchanych w sprawie świadków, z których wynika charakter pracy oraz obowiązki wykonywane przez wnioskodawcę na poszczególnych stanowiskach, wyłączają zaliczenie tych okresów zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach. Wbrew zawartym w apelacji zarzutom, z zebranych w sprawie dowodów wynika, że odnośnie spornych okresów zatrudnienia został spełniony wymóg wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy o jakiej mowa w wykazie A, dział XIV, poz. 24 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., gdzie ujęto prace kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie są traktowane jako praca warunkach szczególnych. Ma rację organ rentowy, że co do zasady praca w na kierowniczym stanowisku (przeważnie o bliżej nieokreślonych obowiązkach) nie realizuje wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia. Oprócz czynności, które charakteryzowałyby się szczególnymi, uciążliwymi warunkami osoba na kierowniczym stanowisku wykonuje bowiem także inne czynności, nie mające takiego charakteru (kadrowe, administracyjne, związane z zarządzaniem, urlopami wyznaczaniem obowiązków i zadań podwładnymi tp.). Z drugiej jednak strony stwierdzić trzeba, że osoba wykonująca dozór, poza stałym i bezpośrednim przebywaniem przy pracach zakwalifikowanych do prac w szczególnych warunkach, w zakresie swoich obowiązków musi mieć również czas przewidziany na sporządzenie dokumentacji planów organizacyjnych, przy czym ten ostatni rodzaj czynności obejmuje wyłącznie takie, które ściśle wynikają ze sprawowanego dozoru inżynieryjno - technicznego. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy m.in. w wyrokach z dnia 24 września 2009 r. sygn. II UK 31/09 (opubl. Lex nr 559949), z dnia 11 marca 2009 r. sygn. II UK 243/08 (opubl. Lex nr 550990) z dnia 30 stycznia 2008 r. sygn. I UK 195/07 (opubl. Lex nr 375610) i z dnia 6 czerwca 2006 r. sygn. I UK 376/06 (opubl. OSNP 2008/13-14/203). Sąd Najwyższy w przywołanych wyrokach podkreślił, że należy odróżnić czynności administracyjno - biurowe będące integralnie związane ze sprawowanym dozorem inżynieryjno - technicznym, stanowiące jego immanentną cechę, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. Czynności obejmujące sporządzenie dokumentacji związanej z dozorem stanowią integralną część sprawowanego dozoru. Nie ma zatem podstaw do ich wyłączenia i traktowania odrębnie. Konkluzja jest taka, że okres wykonywania kontroli lub dozoru inżynieryjno-technicznego jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji.

Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika jednoznacznie, że na zajmowanych kolejno stanowiskach inżyniera budowy, kierownika zespołu, starszego inżyniera budowy, kierownika robót, kierownika budowy, a ostatnio kierownika rejonu robót, wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego na stanowisku pracy określonym w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Do jego obowiązków należało nadzorowanie pracowników wykonujących prace przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych, to jest wykonujących prace na stanowiskach wymienionych w wykazie A, dziale II, poz. 1 zarządzenia z dnia 1 sierpnia 1983 r. nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych. Wnioskodawca, poza sprawowaniem stałego dozoru polegającego na bezpośrednim strzeżeniu prawidłowego toku produkcji i bezpieczeństwa zatrudnionych przy niej pracowników, zajmował się także, wynikającymi z zakresu jego obowiązków, czynnościami biurowymi ściśle jednak związanymi ze sprawowanym dozorem. Obowiązki administracyjno-biurowe nigdy nie zajmowały wnioskodawcy

znacznej części czasu pracy i były wykonywane przez niego bezpośrednio na budowie, w zaadaptowanej do tego kamierze. Wnioskodawca nie miał wydzielonego własnego pokoju, w którym świadczyłby pracę, co również czyni uzasadnionym twierdzenie o narażeniu na bezpośrednie działanie szkodliwych czynników, związanych ze świadczeniem pracy w szczególnych warunkach.

Mając na względzie powyższe wywody Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawca w ramach spornego okresu zatrudnienia wykonywał prace kwalifikowane jako prace z działu XIV, pkt 24 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd I instancji prawidłowo zaliczył sporny okres zatrudnienia jako pracę w szczególnych warunkach i w konsekwencji stwierdził nabycie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W tej sytuacji zgłoszony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego ocenić należało jako niezasadny.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania za drugą instancję, stosownie do jego wyników, orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.